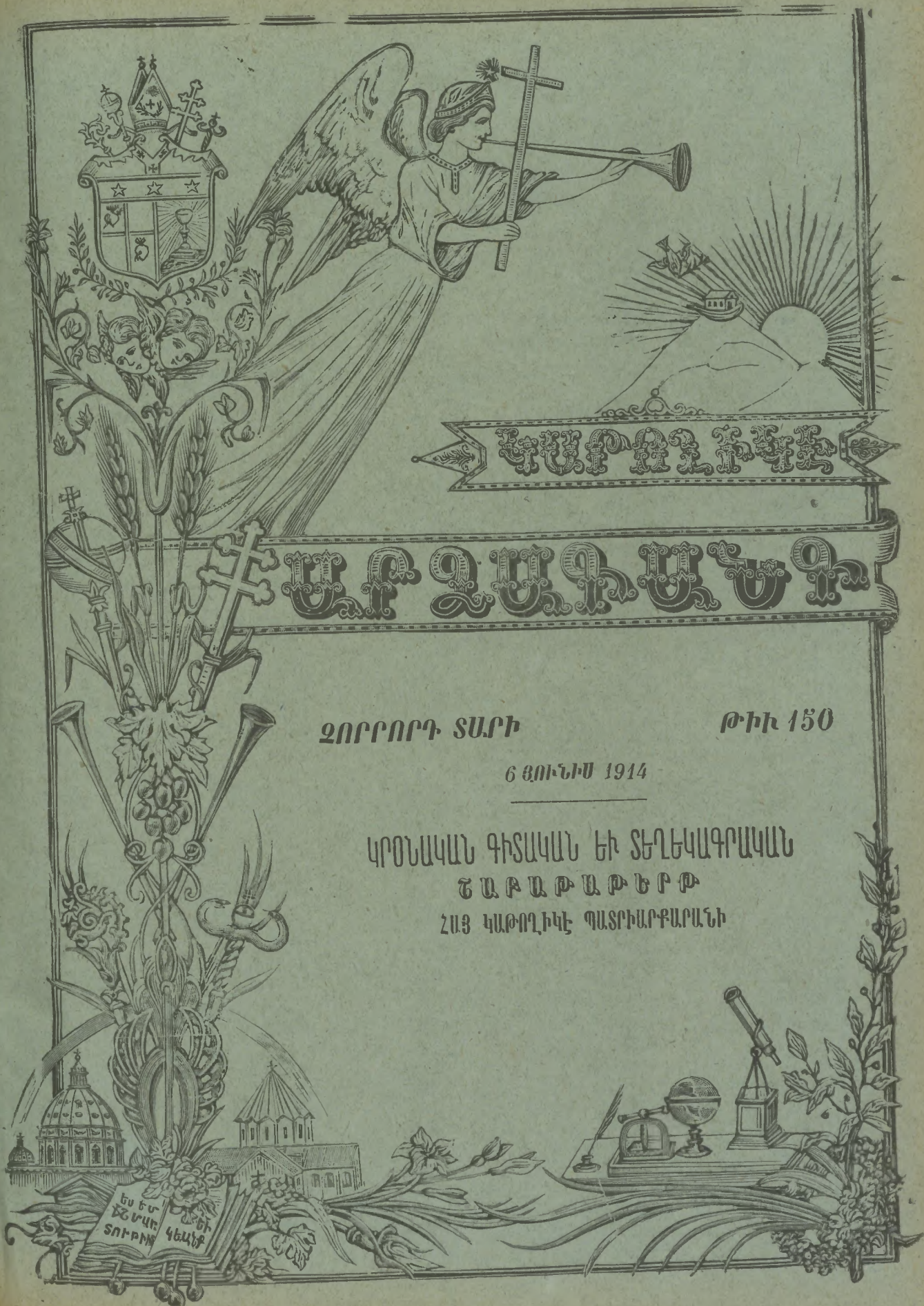

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 150

6 ՅՈՒՆԻՍ 1914

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ՏՕՒԱՑՈՅՑ

Յունիս 7	†	Կիր.	աձ.	Տօն Ամենասուրբ Երրորդութեան:
8		Բշ.	ափ.	Սրբոց Հռիփսիմեանց :
9		Գշ.	բձ.	Սրբոց Գայիանեանց:
10		Դշ.	բփ.	Պահոց:
11		Եշ.	գձ.	Տօն Ամենասուրբ Հաղորդութեան:
12		Ուր.	գփ.	Պահոց.
13		Շք.	դձ.	Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին ելն ի վիրա- պեն:

ԿԱԹՈՂՈՍԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐԹՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԿԱՆ
ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Զորորդ սարի 6 Յունիս 1914 թիւ 150

«Սրբազան Քաղաքացիական Պոստի. կր մալթե որ Կաթողիկէ Արձագանգ շաբաթերը շաբաթը մէկ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կատարել, ի բարգաւաճանս կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնաւորութեան համար Սրբազան Հայրն արագին կ'օրհնէ յիշեալ Շաբաթաբերը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:
Նամակ Կաթ. Մէրի թէ՛ Վալի, առ Ամեն. Տ. Պօղոս Պետրոս ԺԳ. Թեղեքաձ, Հայ-Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ
28 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 թուահամարաւ:

ԴԵՊՐԵՐ ԵՒ ԱԿՁԻՈՒՆՔՆԵՐ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Գ.

Բանբեր կ'առարկէ մեզ դէմ. «Ո՛ր պիտի դնենք Աղեքսանդր չորրորդը՝ որ հաւատաքնութեան արհաւիրքները հաստատած է, կղեմէսութեանը՝ որ Ֆրանչէսկօ Չէչչիի ամբողջ ընտանիքը յանիրաւի գլխատած է, որպէս զի անոր հարստութիւնը յարքունիս զրաւէ: Աղեքսանդր վեցերորդ Պօրճեան... և այլն»:

Ահա մեր պատասխաններն՝ ո՛չ անոնց ու

րոնք կը սիրեն չարախօսել և խնդիրները փոխել, այլ անոնց որոնք կը հաճին լուսաբանուիլ և դատել անձերն ու իրերը արդարութեամբ: Աղեքսանդր Դ. մեծագործ ու երեւելի Պապերու շարքէն չէ, սակայն «հաւատաքնութեան արհաւիրքներ» չէ հաստատած. արդէն այն ատեանը կազմուած էր իրմէ առաջ, ինք տարածեց զայն նաև Ֆրանսայի հարաւային կողմերը, և անոր պաշտօնական ձեւակերպութեանց մէջ ինչ ինչ փոփոխութիւններ ըրաւ, որոնցմէ չենք գիտեր թէ ո՛ր կէտերն են որոնք «արհաւիրք» կը կոչուին փափկասի՛րտ ու բազմագո՛ւթ յօղուածագրին կողմանէ: Քանի որ Բանբեր այդչափ եպերելի ու մեղապարտ կը գտնէ սոյն Քաղաքացիական, փոխանակ տարտամ ու անորոշ ամբաստանութիւններ ընելու՝ թող բարեհաճի ցոյց տալ մեզ իրողութիւնը:

ներն, ու այն ատեն պիտի փութանք աւելի երկարօրէն պատասխանել իրեն: ¹

Կղեմէս Ը. (1592—1605), բարեպաշտ, առաքինի, ճգնասուն և սրբակրօն Քահա-նայապետ մըն է եղած: Շաբաթը երկու անգամ ծոմապահութիւն կ'ընէր և քուրճ կը զգենուր, ամէն օր կը խոստովանէր Կարգինալ Պարոնիոսի, աւագ-չարթուն Ս. Պետրոսի տաճարին մէջ պարզ խոստովանաօր մը պաշտօնը կը վարէր՝ խոնարհամտութեան անմոռանալի օրինակ մը տալով բարձրաստիճան կղերին և ամբողջ աշխարհի: Բնութեամբ շատ քաղցր էր և հեզահամբոյր, բայց արդարօրէն նախանձախնդիր կարգապահութեան, բարոյականի և հաւատոյ մաքրութեան: Մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցեց եկեղեցւոյ, և բողոքականութեան հասուցած չարիքները՝ որչափ հնար էր՝ պակսեցնելու աշխատեցաւ: Ամէն ուղղամիտ պատմիչք գովեստիւք կը խօսին իր վրայ, նոյնիսկ հմտաշատ գերմանացին: Ռանքէ որ բողոքական էր ²:

Յրանչէսկօ Չէնչին և իր մեղսակից ազգականները գլխատման դատապարտեց, (ո՛չ անշուշտ իբրեւ Պապ, այլ իբրեւ ժամանակաւոր իշխան), վասն զի ստուգիւ ծնողասպան էին այդ ոճրագործք և հետեւապէս իրաւամբ արժանի այդ սոսկալի պատժոյն:

Երբ Բանբեր յաջողի ապացուցանել թէ պէտք է վարձատրուին արեւու տակ՝ ազգանենի վստեր, հայրասպանք, դաւաճանք ու ամենէն քստմենելի եղեռնագործք, և թէ նոյնիսկ պէտք է յիշուին պատմութեան մէջ արդարակորով դատաւորներու և իրաւասէր իշխանաց անուաններն... , այն ատեն կրնանք

¹ Հաւատաքնութեան խնդիրը շատ կարեւոր, կնճռոտ և բազմաճիւղ լինելով, առանձին յօդուածներ պիտի նուիրենք մի օր այս նիւթոյն: Առ այժմ՝ անկեղծ ու ճշմարտաւէր ընթերցողաց կը յանձնարարենք երկու խղճամիտ երկասիրութիւններ, ուր կը փայլին հաւատարմապէս գիտութիւն և անկողջնակալութիւն: Ա. *L'inquisition*, par Mgr. Landuieux, Paris; Բ. *L'inquisition*, Etude historique et critique sur le Pouvoir coercitif de l'Eglise, par E. Vacandard, 1907.

² *Histoire*, par Ranke, T. H, r. 340 sq.—

մտածել թէ ո՛ւր պէտք է դնենք նաեւ այս Պապը: Առ այժմ՝ թող գիտնայ թէ իր «յանիրաւի» և «հարստութիւնը յարքունիս գըրաւելու» բացատրութիւնները զրպարտութիւններ են մարդկութեան ամենէն պատուաբեր դէմքերէն միոյն դէմ, և թող յիշէ թէ հրապարակային զրպարտութիւն մը հրապարակային հատուցում կը պահանջէ: Ուրիշ բան է որ Բանբեր մասնաւոր հաճոյք մը զգայ նմանելու այն բարոյալից դպրոցին, որոնց համար չարերն արդարացնել սոռաքիւնութիւն է և բարիները զրպարտել դիւցազնութիւն ¹:

* *

Գալով Աղեքսանդր Զ.ի, դժբախտաբար իր վարքը չէր համապատասխան իր բարձր պաշտօնին, իր գայթակղութիւններն իրական են, թէպէտ երբեմն նաեւ չափազանցուած եկեղեցւոյ թշնամեաց կողմանէ: Սակայն պէտք չէ մոռնալ որ եթէ մեղանչած է, իբրեւ մարդ, իբրեւ Քահանայապետ չէ մոլորած երբեք, ընդդէմ ուղղափառութեան բան մը չէ ուսուցած ամենեւին, մասնաւոր թէ առաքինի Պապերու նման Հաւատոյ տարածման և կրօնաւորական միաբանութեանց պայծառութեան աշխատած եւ նպաստած է փութալան խնամքով ²:

Իր անձնական մեղքերը զէնք մը չեն կրնար լինել բնաւ ո՛չ ընդդէմ եկեղեցւոյ սրբութեան եւ ո՛չ ընդդէմ Պապերու անսխալութեան: զի եկեղեցին հակառակ Պորճիաներու եւ Լուգրեցիաներու՝ չէ դադրած վայրկեան մը իսկ սուրբեր ծնանելէ, եւ զի քահանայապետական անսխալութիւն չի նշանակեր անմեղանչականութիւն, ինչպէս որ այնչափ անգամներ ըսուած ու յայտարարուած է. եւ հետեւաբար ո՛չ ոք կրնայ չիտ-

¹ A. Torrigiani, Clemente VIII e il Processo Criminale della Beatrice Cenci. A. Bertolotti, Francesco Cenci e la sua famiglia, Firenze, 1877.

² Ollivier, Alexandre VI et les Borgia, 1869. Տե՛ս մասնաւոր հետեւեալ հեղինակաւոր գործն, որոյ երկասիրողն այսօր առաջին տեղը կը գրաւէ իրաւամբ կաթողիկէ պատմագիրներու մէջ: *Histoire des Papes*, PASTOR, t. H. p. 133.; sq. t. V, p. 367 sq.

Թել այսօր այս երկու իրարմէ բոլորովին տարբեր բաներն: Անշուշտ կամաւորապէս անգիտացողները պիտի չարունակեն իրենց ամուլ պայքարը. բայց ապահով ենք թէ կան լուսասէր հոգիներ մեր սիրելի ազգին մէջ որոնք կ'օգտուին մեր անկողմնակալ դիտողութիւններէն:

Տեղն է որ յիշենք նշանաւոր հեղինակի մը, Ժ. Բ. Բ. Սէրվիլէի ողջամիտ խորհրդածութիւններն. «Անկեղծ խոստովանութիւն անկարգութեանց որոնք անպատուեցին Ազգաւոր Զ. Ի քահանայապետութիւնը. պարտք մըն է կաթողիկէ ջատագովին համար: Այդ անկարգութիւններէն ո՛չ մի փաստ կրնայ քաղուիլ ընդդէմ սրբութեան Եկեղեցւոյ: Արդարեւ Եկեղեցւոյ ամէն օրինաց դէմ պակսելով, անոր Ժողովներուն եւ վարչապետաց դասերը մոռնալով է որ Պապ մը կրցու անարժան լինել. եւ ընկերութիւն մը չկրնար պատասխանատու նկատուիլ իր անդամներէն միոյն պարտազանցութեանց: Բայ աստի, հակառակ իր մեծերէ ոմանց ապականութեան, ԺԵ. եւ ԺԶ. դարու Եկեղեցին չարունակեց սուրբեր սրտագրել եւ Աւետարանի դարձնել նոր ժողովուրդներ, եթէ ինքզինք բարեկրօնեց կորովով եւ յաջողութեամբ, եթէ Պորճիաներու գայթակղութիւնները տեսնող դարը կը վերջանայ Տրիդենտեան ժողովոյ դարմանիչ միջոցներով, միթէ Յիսուս Բրիտանիէ հիմնեալ ընկերութեան մէջ չկա՞յ աստուածային զօրութիւն մը որ զայն կը փրկէ միշտ մարդկային տկարութիւններէ ¹»:

Ամենէն յարգալից ուշադրութեան արժանի են անշուշտ անմահ եւ մեծահանճար Բահանայապետին, Լեւոն ԺԳ. Ի խօսքերն. «Եկեղեցւոյ պատմագիրն՝ այնչափ աւելի զօրութիւն պիտի ունենայ՝ ի վեր հանելու համար անոր աստուածային ծագումն... որչափ աւելի անկեղծ պիտի լինի չթագուցանելու ոչինչ այն փորձերէն զոր իր որդւոց եւ երբեմն իսկ իր պաշտօնէից յան-

ցանքները կրել տուին Բրիտանիէ հարսին դարերու ընթացքին մէջ ¹»:

Սոյնպիսի վկայութիւններ դեռ կրնայինք չարունակել անվերջանալի կերպիւ. բայց խնդիրն ինքնին բացայայտ է. Եկեղեցին ճշմարտութենէ չվախնար, Եկեղեցին կը բողոքէ իր մէջ եւ իրմէ դուրս եղած անկարգութեանց դէմ. իր ցաւն աւելի սաստիկ է անտարակոյս, երբ կը տեսնէ «պղծութիւն աւերածոյն սրբավայրին մէջ»: Ամէն օրինաւոր միջոցներով կը մարտնչի հանապազ Զարին դէմ, որ չի ննջեր երբեք: Բայց ինչ որ ալ լինին թշնամոյն բռնութիւն ու որդալթներ, Եկեղեցւոյ աստուածային տարրը կը մնայ միշտ անբիծ, անարատ, անխորշով, վասն զի մարդոց ու դժոխոց բոլոր զօրութիւնք չեն հասնիր երբեք այդ բարձրութեան:

Ուստի ամէն լուրջ անձի վայել է որ «Ազգաւոր Զ. Ի եւ Հաւատաքնութեան» նման չափազանց դիւրին ու չափազանց անիմաստ հասարակ տեղիքն այսուհետեւ մէկ կողմ թողուին... գէթ կրկնութեան յառաջ բերած զգուսնքը փարատելու համար. ինչ որ համաձայն պիտի լինի նաեւ գրական բարեք ճաշակի:

ՎԱՆԱԿԱՆ

15 Մայիս 1914

¹ Lettre au Clergé de France, 8 Septembre 1899.

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ (*)

Ս Է Բ Ի Զ Ի Ն Ժ Ի Պ Ա Պ

Պու Ճեմգէլասէ պիր սուրէթէ հայգր Ճիլիէ
չըզմը օլան պու զասար խարիզիլասէ
մէքալիպէ, Յիսուս Բրիտանիէ Ալ-
լահ օլթուղընը գապուլ իր-
մէքիմէէ հիչ պիր մանա
վերիլէմէգ:

Պու միսիլու վազաւար գարչըսընտա,
պու գատար ֆէվգէլատէ մէթալիպ վէ օն-
լարըն խարիզիլատէ պիր սուրէթատէ մէվ-
գիի իճրայա չըգմասը գարչըսընտա, վէ, պա
խուսուս Յիսուս Բրիտանիէ քէնտի Ալլահ-

(*) Տե՛ս ԹԻՒ 448, էջ 323:

¹ Dictionnaire apologétique de la Foi Catholique, article Alexandre VI.

լըլընը թաստիգ իտէն վէ օնա հազըշըր հէր տիւրլիւ հիւրմէթ վէ իպատէթի թալէպ էյ-լէյէն վազիհ, գաթի վէ եէկտիկէրինէ թէ-մամըլա միւվաֆֆըզ պուլունան քէլամլարը գարշըսընտա, եինէ ինանմագ իսթէմէյէնլէր իչիւն շու իքի շըգգտան պիրինի ինթիխապ իթմէք գարուրի տիր, եանի շայէտ ինճիլին հագիգաթընը գապուլ էյլէյօրսա, պիզլաթ Յիսուս Գրիստոսըն թաստիգինէ գարշը իթի-րազ իթմէք վէ եախօտ ինճիլ հագգընտաքի շիւպիէ ու թէրէտտիւտիւնիւ տէրմէյան էյ-լէմէք տիր:

Եիսուս Գրիստոսըն շէհասէթինէ գարշը իթիրազ իթմէք, եանի, հիչ պիր սուի նի-յէթէ մէսնի օլմայուպ, եալընը ֆըգտանը նուր վէ եա պասիրէթինտէն նաչի քէնտի թապիաթը հագգընտա եանըլմը օլտուղընը գապուլ իթմէք վէ եախօտ պիլէ պիլէ պիզի ալտաթմագ իսթէմիշ օլտուղընը ֆարզ իթ-մէք տէմէք տիր: Պու հէր իքի ֆարզիյաթ-տա տախի Եիսուս Գրիստոս էն էսնա պիր տէրէճէյէ գատար թէնէզզիլ իթմիշ օլուր: Արթըզ օնտան սօնրա օնուն հալաթընտա հիչ պիր շէյ սահիհ նազարըլա կէօրիւլէմէզ, օ-նուն սէճիյէսինտէ հիչ պիր շէյէ պիր մանա վէրիլէմէզ, Հէր շէյ եըզըլըր վէ պիրպիրինէ միւպաեին պիր հալ ալըր վէ պունը կէօրիւպ տէ տէնէթտէ գալան ֆիքիր, եէկտիկէրի իւզէրինէ եըզըլըպ տուրան իմքեանըզըզ-լար գարշըսընտա կէրի կէրի շէքիլըր: Բէյ-ղամպէր «նուր իլէ զուլմէթ ալասընտա հիչ պիր իթթիֆագ գապիլ մի տիր» տէր իտի: Նայը, էօյլէ պիր իթթիֆագ գապիլ տէյիլ տիր: Այնի զէմանտա, այնի մահալտէ շէմսի վէ կիճէյի, հագիգաթը վէ եալանճըլըզ պիր բուհ իչէրիսինտէ պէրապէր պուլընտըրամազ-սընըզ, Ըֆֆէթի քեամիլէ վէ ալտաթընըզ, պասիրէթ վէ նուրանիյէթ իլէ զաֆլէթ պիր արատա պուլընամազ, Պունլար՝ արալարընտա միւպաեէնէթ վէ միւնաֆաթ պուլունան բիւքնէր տիրլէր: Նուր օլան եէրտէն գա-րանըզ միւնտէֆի օլուր: Էյէր Գրիստոս, օ կէօրտիւլիւմիւզ կիպի բաք, ազիզ, քեամի-լէն միւլթէվազի, քէնտի նուրընտա սաքին վէ հէր տիւրլիւ գայտը իֆրաթ վէ հէյէճան-

տան վարէսթէ պիր վարըզ իսէ, տէմէք տիր քի օ քէնտի թամմ թապիաթը հագգընտա ալտանմը օլամազ, քէնտի քէնտիսինի Ալ-լահ զանն իտէմէզ, քէնտիսի ինանմատըզը հալտէ, պաշգալարընա տա օ զանաթը վէր-միշ օլամազ, իշթէ օնուն սէճիյէսինին թէք-միլ պիր թարաֆը, եանի աֆիթապըն զուլ-մէթի լէյլի տէֆ էյլէտիյի միսիլլու, միւս-թագիլէն, գաթիլէն աիկէր ճիհէթի տէֆ էյ-լէյէն նուրանի թարաֆը, Պու ասիւման կի-պի ճէյեիտ օլան ուլլի ֆիքիրտէ, պիլլօր կի-պի սաֆ վէ շէֆֆաֆ օլան պու պէօյիւք գալպտէ, էզհէր ճիհէթ սալիմ վէ գալի օլան հէր վագըթ քէնտի քէնտիսինէ էմին պուլը-նան պիր թապիաթտա, պու գատար գաթի, պու գատար աճիյպ պիր զաֆլէթ վէ քէնտի թապիաթը հագգընտա պու գատար ահմապ պիր սէրմէսթիք, պա խուսուս, պիւլթիւն տիւնեայը օնա ինանտըրմագ իչիւն սէֆիլ վասիթալարա միւրաճաթ իթմէք ճէհալէթի պուլընամայաճաղընը հիսս իթմէյօրմընըզ, պու այնիհի հագիգաթ տըր: Թէքրար տէրիմ քի պու՝ գարանըզը հուզըրընտան թէպիա իտէն շէմսի միւնիւր տիր:

Շայէա, Եիսուս Գրիստոս եանըլմը տըր, պասիրէթինին նօգասըն սէպէպիլլէ քէնտի քէնտիսինի Ալլահ զանն իթմիշ տիր վէ եա-խօտ ֆըգտանը ճիտտիյէթի հասէպիլլէ, պի-զէ էօյլէ կէօսթէրմէք իսթէմիշ տիր եօլլու պիր զէհապա կիտէրսէնիզ, բէք էյի: Փա-գաթ օ թապտիրտէ արթըզ Գրիստոս ազիզ տէյիլ տիր, պինաէն ալէյհ տէ Բասգալըն, «Օ միւլթէվազի, սապպուր, ազիզ, ազիզ ինա ուլլահ, շէյթանլարա տա տէնէթէնտազ վէ հէր կիւնահտան միւնէզզէհ օլմուշ տըր» ի-պարէլէրինի գալտըրմալը, պօզմալը, չիւնքի պունլարըն հիչ պիրի տէյիլ տիր արթըզ, հաթթա պունլարըն թամմ աքսի տիր: Սատէ պիր ինսան իքէն, քէնտի քէնտիսինի Ալլահ զանն իտէնէ արթըզ հիչ պիր սուրէթլէ միւ-թէվազի, աֆիֆ վէ պասիրէթլէ միւլթա-սըֆ տէնիլէպիլլըր մի: Բէնտիսին ինսան օլ-տուղընը պիւտիյի հալտէ, հէր քէսէ պէն Ալ-լահըմ տէյէն հիչ ազիզ օլապիլլըր մի: Պէօ-յիւք օլմագ իչին սէֆիլ վէ նալալըզ վէսա-

յիթէ միւրաճաւթ իտէնին պէօյիւք օլմասը հիչ միւմքին մի տիր: Ճագաթ պէն նէ՞ տէ-
յօրըմ: Յիսուս Քրիստոս պէօյիւք միւ օլմա-
տը: Նէ՞ Թաթլը, աֆիֆ, միւթէվազի, պիւ-
թիւն էսնալը հայաթընտա վէ էօլիւմիւնտէ
Ալլահա եագըյըր պիր սուրէթտէ կիւզէլ,
սատրընըն էն ուֆագ պիր նէֆէսինտէ գալ-
պինին հէր պիր չարթընթըսընտա ուլվի տէ-
րէնէտէ լաք օլտուզը ինքեա՞ր մը իտիլէպի-
լիր: Օ հալտէ նէյէ՞ ինանմալը, նէ՞ տէմէլի:
Օ թագտիրտէ արթըզ պէնիմ հայրէթիմէ,
հիւրմէթ ու մէհապպէթիմէ լայըզ պիր չէյ
նէրէ՞տէ պուլընապիլիր: Էյէր Յիսուս Քրիս-
տոս զաֆլէթ, եալանըըզ, ալտաթընըզ
վէ պու կիւնէ գատար եէր եիւզիւնտէ գա-
հիր օլան պէօյիւքիւքէրին էն ալասը, ալ-
լահանի պիր ազամէթլէ մէմզուճ մանէվի պիր
չիրքինլիքտէն պաշգտ պիր չէյ տէյիւսէ, ես
հազըզիյի նէ՞րէտէ արամալը, էյի նէ՞րէտէ
տիր, կիւզէլ նէ՞րէտէ տիր: Պիր քէրրէ պու-
նը թարթընըզ: Թարթընըզ տա պիր պագը-
նըզ: Պիր թապիւթ գայիմ օլապիւմէլի տիր:
Այնի զէմանտա նէֆրէթ ու մէհապպէթ, բէ-
րէսթիչ ու իքրան իլհամ իթմէք միւմքին
տէյիլ տիր: Պուրատա գաչաճագ օրթա պիր
եէր եօգ տըր: Յիսուս Քրիստոսըն տիւնեատա
գահիր ու նիւմաեան օլտուզը հալէ նագա-
րէն, մութլագա եա քէնտիսի թօզ վէ թիւ-
րապ օլաճագ գատար ալչալմալը, եօգսա պիզ
օնուն այազլարընա գաբանմալըզ: Յիսուս
Քրիստոս եա հէր չէյ տիր, եօգսա հիչ պիր
չէյ տէյիլ տիր:

(Մապասի վար)

ՀԻՆ ԱՆԻԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐ

Օ Ր Ա Փ Ի Ր

ՄԵԾ ՀԱԼԱԾԱՆՔԻՆ

ՈՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵՍ ԻԷՄ

(1827 — 1830)

Հաչան 1827 թարիխի Նոյեմբեր (թէյրինի
սանի 26) իւլ պաշլըճա տէվլէթլէրին, եանի
Ֆրանսըզ, ինկիլիզ վէ Մօսքօֆուն էլլէլէրի

Ըստամպօլտան տըչարը չըգտըլարսա սէֆէր
խուսուսի պու Ֆըրսանտ չօգ պէօյիւք իմ-
տատ սայըլտը Էրմէնի միլլէթինէ, նէ բէսիմ
չըգարմըչ իտի իսէ չիւն պիր այ էվլէլիսի
իլուլ այըն 28ինտէ օ տէյիլտէն սիւրկիւն
չըգտը իքի պաշլըճա օճագգատէլէրէ: պիրի
Թընկըր Ակրա աղա օղուլ ուշաղը իլէ Սը-
վազա մէնֆի օլմա: վէ պու թարզլա
թավաթուր օլտու: եանի տէվլէթճէ մաս-
լահաթ իչիւն քէտէրլէրի օլտուլընտան, էօր-
ֆէն պուլարա քագապ օլմուչ օլտու: զիրա
տին խուսուսի լաֆ հիչ պիր տիւրլիւ պէյա-
նա չըգմամըչտը, վէ Էրմէնինին գայրէթի
անճա իչի տէպէրթմէտէն պիթիլիմինէ եէ-
թիլտիւմէյէ պագարտը: նէ գաման թավը
թավընա կէլտի իսէ, մատտէ Էվրօթալըարըն
ֆիրար իթմէսինտէ: օլ տէմ աչիքեար իթտի-
լէր լազըմ օլան սէօզլէրի՝ վէ պէօյլէճէ կիւն
պէ կիւն իլէրի վարտըգճա, Փօյա մէյոտանա
չըգտը վէ աչիքեար օլտու Էնգարէլլէրին
թօփու սիւրկիւնէ վարմաղա փափազլարը իլէ
պիրլիք: կիւն կէչէրէք սըրա կէլտի գալան
փափազլարը Ըստամպօլտան տըչարը չըգարթ-
մաղա: կիւնիւ իլէ մայրապետլէրին թօփու-
նու Անատօլա սիւրմէյէ: քէզա էլէ կէլիւր
աղալարը, գատընլարը օղուլ ուշաղ իլէ սիւր-
մէյէ: տահա բէսբայա օլանլարը վարարագ
վարարագ պիր ճան գաթօլիք օլարագ գալ-
մայաճաղըտը Ասիթանէտէ: հէք սիւրիւլէճէք
իտի պիրէր վէսիլէ կէօսթէրէրէք: թա գա-
թօլիկ իսմի պաթաճաղընա գատար: լաքին
Անյաղթիլի ճշմարտութիւն, քաթօլիկ սուրբ
տին գապիլսիզ գայ օլտուն, 140 սէնէ սը-
զընթը չէքտիքտէն սօնղրա՝ քաթօլիկ օլան
թա պու կիւնիւմիւզէ գըտար, շիւտի էգատ
օլույօր Էրմէնի փէնչէսինտէն, այըլ միլլէթ
սայըլըյօր վէ տին պիրլիյին ազիզ իսմի իւ-
զէրինէ գօնայօր քաթօլիկ միլլէթի չաղըրա-
րագ այըրճա փաթրիկ օլույօր տէվլէթճէ:
րուհանի Հայրապետ նախագահ Ս. քիլիսէ-
նին փուլղարընտան էտլինիյօր: վէ տիլպէր
քիլիսէ սահիպի օլույօր, վէ իլէրլէտիքճէ՝
չանը չէօրէթի արթըզ, Էրմէնիլէրին բայէ-
սինտէն թաշկըն բայէտար օլույօր: չի ֆայտա
Ֆրանսուն օլ գատար չապալայըզ ետնուտի

միլլէթիին էզատ իթմէտիի, աքըպէթ պիզ-
 ցարուր գալտըղընտա պրաքտը . լաքին տէօնէ
 տէօնէ քէնտի ազամէթի իյէ քըրմըղը տէրեա
 տիպինէ միւրտ օլմաղա եիւզ թիւթտու . իշ-
 տէ Պօղոս Առաքեալըն քէլամը պունտա թէքմիլ
 օլույօր . հաչան սըղասը կէլիպ Իսրայէլ միլ-
 լէթին էզատ օլմա հալլէթինին վառլընը ի-
 տէր վէ Թանդըրըն վէրտիի էյիլիէրի քէն-
 տի ճէմաւթընա, պունու տա պիլտիրտիք-
 աէ սօնուէնտա տէյօր . «Այն ամհնայն օրինա-
 կաւ անցանէր ընդ նոսա բայց գրեցաւ վառն
 մերոյ խրատու» (Ա . Կորնթացւոց Գլուխ Ժ .
 Համար 11) . Իշտէ պու մատտէ տիպաճէսի
 իյէ նէ կէօնա մէյտան ալտը կիւնիւնճէ , վէ
 ատըր աւորնճա պաշլարըզ գիքը իթմէյէ , քի
 գաթօլիկ պարտաշլարըմըզ օգուտուքճա հա-
 թըրտան . չըգարմաշլար օլան ուքուպէթլէ-
 րի վէ Թանդըրըն կէօթիւրտիւկիւ պիւ-
 թիւն տիւնեայա քէնտի քուտրէթլի միւնիւ-
 զաթլէրինի , քի նէ գատար սահապ տըր ա-
 զիզ քիլիսէսինէ , վէ տիւնեա սօնուէնտազ
 էլաւէն պրազմալըզ , տայիմ տիւնլմէն օլան-
 լէրի հօրհաքիր էտիպ , քէնտի ճէմահաթլընը
 բիւշան սազլայաճազ . իմտի պաշլայալըմ
 նաքիլէ սիզտէն պիր մէտար տիլէյէրէք . րէ-
 ճա իտէրիմ ճիւլէնիպէ քուտուրումա գալ-
 մայրն . անճա օլան կէչէն հալլէրէ պազըպ
 սէլամէթիմիպէ շազ օլուպ քայրէթաէ օլուն
 սուրբ տիւնիմիլին հըզմէթինտէ սատրպ . վէ
 գարտաշ մուհապէթինտէ իթթիֆապլէ թէք-
 միլ պուլոււնուպ , էսկի Իսրայէլ ճէմահաթլըն
 նամքէօր հալլէրինտէն իրաք օլմաղա :

(Շարունակելի)

¹ Պատճառ երկրորդ որ մեր վրայ յանցանք
 ըրին :

Ֆրանսըզի դեսպանը ճերմակ ծով չի գացած,
 կաթօլիկներուն համար տէրութիւն ըրեր է քի տէ-
 րութիւնը կաթօլիկներուն գատ եկեղեցի մը տայ .
 հէմ տէրութեան աղէկ կ'ըլլայ, հէմ որ կաթօլիկ-
 ները Հայոց ձեռքէն բահաթ կ'ընեն, ու ալ առիթ
 մը չըլլար մէկզմէկու բան մը վէսիլէ ըլլալով իյ-
 նալ . տէրութիւնը աս բանին տաքցաւ, բայց պէլի
 չըրաւ, դեսպանները որ գացին Հայք գիտէին սա
 բանը, ըսին աւերութեանը՝ ասոնց յանցանքը մէկ
 չէ էֆէնտիմ անթիւ է, անցածները Ֆրանսըզի դես-
 պանը ան խօսքերը ըսաւ նէ տէրութեան, դեսպա-
 նին չէր ան խօսքը, իլլա կաթօլիկները ճահտ կ'ը-

նեն կոր, դեսպանին բերնովը տէրութեան ըսել
 կու տան կոր, էֆէնտիմ ասոնց ամէն բանը միւլ-
 սիտութիւն է եւ ամէն գործքերնին ֆրէնկներուն
 հետ է ըսելով, եւլն . եւնս Աւջինը՝ եւ ասի մէկզմէկ
 խառնելով եղաւ մեծ յանցանք, չի քակուելու կապ
 մը ըրին մեր վրայ Հայք . տէրութեան մէջէն ալ
 ձեռք կար, ուղածնուն պէս սկսան գործել :

ՀԱՅ . ԲՆ .

Պատճառ . Այս ժամանակը Ղալիպ փաշան որ
 էր էրզիւրեւմին փղեշղ, (բղեշղ) Մոսքոքը Աճէմի
 հետ պատերազմ ունենալով, Աճէմը նեղը իյնա-
 ւովը հարկաւորեցաւ իր քաղքին մէջի Հայոց ոտի-
 պելու, որ Հայք Մոսքոքին դէմ պատերազմին .
 Հայք գիտէին թէ Աճէմին միտքը չարութիւն է,
 վասն այնորիկ սկսան Աճէմու քաղքէն փախչիլ դէպ
 ի Մոսքոք եւ Մոսքոքի կոխելու եղած քաղաքները
 Հայք մոտածեցին Աճէմու ձեռքէն ազատելու հա-
 մար, թէսլիմ եղան հէմ իրենք, հէմ եղած քա-
 ղաքնին Մոսքոքին, եւ այս քաղաքներուն մէջ ե-
 ղած հայերէն գլուխ քաշեցին, իրենցմէ զօրք փէյ-
 տահ ըրին, Մոսքոքի հետ միանալով սկսան Աճէ-
 մու դէմ պատերազմիլ :

Երբոր տեսաւ Աճէմը որ բանը այսպէս դար-
 ճաւ եւ շատ անգամ յաղթուելուն Հայք պատճառ
 եղան, անմիջապէս գրեց տեղն ի տեղը Օսմանեան
 տէրութեան դուռը, եւ ինչպէս որ ըսի Ղալիպ փա-
 շան ալ էրզուրումու վալի ըլլալով, տեղեակ ըլլա-
 ւով աս բանին, ան ալ գրեց տէրութեան դուռը,
 իմացնելով բայց աս բանս գրելովը միջոց անցնելէն
 վերջը փոխեցին Ղալիպ փաշան եկաւ թէքիւտաղի,
 հոն կերակուրի մէջ աղելով մեռուցին :

Թագաւորը եւ բոլոր տէրութիւնը աս բանն որ
 իմացաւ որ Հայք գլուխ քաշեցին, եւ իրենց կա-
 թողիկոսը (շանկը քիլիսէնին պաշ գալֆասը) կ'ը-
 սեն այլազանքը, եւ աս խալֆան իրենց գլուխ ըլ-
 ւալով, Մոսքոքի հետ միանալով Աճէմու դէմ պա-
 տերազմ կ'ընեն կոր, եւ տէրութեան ալ թշնամի
 ըսել է, մօնք ասանկ խառ բայեա կը ճանչնայինք,
 ասոնք այսպէս բան ընեն, անանկ է նէ ընդամէնը
 Հայք ուր կաննէ ամէնուս միտքը միաբանին կա-
 րելի է որ Ստամպուլի մէջ ալ այսպէս խռովութիւն
 մըն ալ հանեն . պէտք է որ աս բանս քննենք եւ
 իմանանք ստոյգը ըսաւ տէրութիւնը : Եւ ըսելով
 էֆէնտիմ ըսին կանչել տուր Հայոց Պատրիարքը հար-
 ցուր աս բանը, կանչեց կարապետ Պատրիարքը, եւ
 կած խապէրները ըսաւ եւ թուղթը տուաւ ըսելով,
 ահա Աճէմու եկած թուղթը կարթայ որ իմանաս
 Պատրիարքը թուղթը առաւ կարգալինի երբ որ
 եկաւ ան տեղը որ իրենց վրայ էր գահգատը, էստ
 փէսէ ընելով ըսաւ ըսելովն՝ էֆէնտիմ Թառատ
 լաւ մը չիլտէմ այլազգի գիր կարթալը, անոր հա-
 մար ամէն գիրը եւ խօսքը չեմ կարող փակելու .
 մնաց որ ինձմէ առջի եղած Բաթրիկը կայ Պօղոս
 անունով ան փէք լաւ գիտէ . խաւրիմ որ քայ կար-

Թայ. միտքը փախուստ տալ էր աս ճամբով, մինչեւ որ միջոց մը գտնան. աս ան Պողոս Պատրիարքն էր որ իր օրը եղածները գրեցի. կուգայ կարապետ Պատրիարքը իր տեղը՝ անմիջապէս մեծ ամիրայք եւ Պողոս Պատրիարքը խորհուրդ կ'ընեն աս բանին վրայօր թէ մեր ազգին հախին սապէս սապէս բան կայ ինչ ընենք որ ազգը ազատի:

Բայց աս ալ դիտնալու է որ ընչիկ էֆ.ն խիստ ցած ու դահիճ մարդ է, Հայք ինչպէս որ պէտք է բռնեցին աս մարդը կաշառքով ու ընծայով, եւ դեւ Հայոց հետ միախորհուրդ եւ Հայոց ջատագով եւ աս ճամբով ամէն բան ճամբայ դրին յաջողութեամբ եւ ինչ որ ալ ուղեցին ասոր ձեռքը ընել տուին եւ ուրիշներու ալ կ'ըսէին Հայք միշտ, մենք ինչ ընենք տէրութիւնը կ'ընէ կոր:

Հայք աս բանը ասանկ ձգեմք նէ գէշ չեթայ ըսելով սկսան տէրութեան մեծերը ինչպէս վերը ըսի անուանին ձեռք առին մեծով պզտիկով, ըստ ըրելով եւ ընծայով, կէտէք դուրսի, կէտէք ներսի ներքը, այսպէս բանը կարգը դնելէ վերջը յետոյ Պողոս Պատրիարքը լէզվանի էֆագը տիւղ-կիւն եւ խորագէտ րլալով գնաց ընչիկ էֆէնտին գիրը տուաւ բայց առաջուց շինուած էր, սկսաւ կարթալ բառ առ բառ եւ լինցաւ նէ էֆ.ն հարցուց «Պալ կաթողիկոս քի՞մ տիր նէ՝ տէմէք տիր վէ պաշտոտա օլան ասքէր քի Աճէմէ քարշը գըրը չէ՝ քիօրլարսա քիւլէրտէն տիր վէ նէ՝ ձինս միլլէթ տիր»։ Ըսաւ Պողոս Պատրիարքը. «էֆ.մ կաթողիկոս տէտիւլէր լուլէթ քի պու կէրը քեաղըտտա եւաղըտտա քաթօլիկ տիմէք տիր, վէ ճէմիսի քաթօլիկ տիրլէր ասի օլանլար, ասլա էսքի էրմէնի քի պիւլիկ՝ եօք տուր օնլարն ինիտէ, վէ պուլլարըն պիւլէ իթաաթլէրի օլմատըղը ինչին պիւլտէն այրըմըտըրլար երմի օթուկ սէնէտէն պէրի քէօշէ պուճաք մահալլէրտէ մալ միւլք սահապլ օլմուշլար, վէ տայըմ պէօյլէ ֆէսատլար Գաթօլիկլէրին պաշը ալթընտան տըր, վէ պու կիպիլէր էքսէրի քարշըտայ, քալաթատա վէ պէյ օլլուտտա օթուլլար, նիչին քի հէր պիր շէյլէրի Ֆրէնկլէր իլէ կիզլի օլտուղունտան կէճէ կիւնտիւլ կիլֆէթ էտիպ ճասուլուքտա կէգէրլէր, էքսէրիսի տէվլէթին սարաֆըք խըզմէթինտէ պուլլունմալարընտան տէվլէթին էսրալարընը տուլլալ էլլիլէրէ խապէր վէրիլլէր, էկէր պու մագուլլէ քիմէսնէլէր ասիթանէտէն չըգմաք միւլքիլի օլուրսա, էլլիլէր գատը օլմապլար տէվլէթին էսրալարընը տուլլամայա նէ հաճէթ էֆ.մ իսպաթը վար, պու Գաթօլիկլէր տայիմ ֆրէնկ քիլիսէսինէ կիրտիլլէրինտէն, այլիլարընը օրատա պիրիլքտէ իճրա էթմէլլէրինէ րուզաթ վէրմէլլէրի ինչին պիրի պիրլէրինէ մէսհէպտաշ սալըմարապ գուվլէթիլ էմիլլէթ իլլէրինտէ հասլ օլմուշլ տուր, պիր վիճուտ վէ պիր եիւլէք օլարաք օնուլ ինչին պիրպիրլէրինին վայրէթլէրինի կիւտէրլէր նասը քի շիմտիտէ Աճէմ թարաֆը տա

խապէրի կէլտի իսէ վէ պու թաքըմըն պէօյլէրլէրի սարաֆ թայֆէլլէրի տիր վէ էքսէրի էնլարլէրի տիր, վէ պու ֆիլիտէ պիր ազտա շէհրի թայֆէլլէրինտէն պուլլունուր, տըշարըլարտա պուլլարտան գուվլէթ ալըպ էտիյօրլար, վէ հաթթա էվլէլի կէրլի շանլը քիլիսէնին գալֆասընը պաշ թանլըսաք ըտը. քաշ քի Մօսքոֆա թապի օլուպ քաթօլիք սալըլտը իսէ միլլէթճէ ըէտտ իթտիք. վէ քիլիսէմիլլալէ իսմինի տախի անմայըլ չօք երլտան պէրի. օ քի օսմանլը հիւքմինտէն չըգտը պիւլ օնու թանլմայըլ տէմիշիկ, վէ պու պէօյլէ օլտուղու ձիւմլէյտէ մալիւմ տիր, էֆէնտիմ:

Անճաք պու մագուլլէ Գաթօլիքլէրի տէվլէթճէ թէքտիր վէ թէյտիլի օլունմալարը ճայիկ տիր քի, ձիւմլէյէ պու մագուլլէլլէրին թագաթիլաթլար մալիւմ օլտուլ, քի քիմսէ պուլլտան պէօյլէ սիւլիւք իթմէյէ ճէսարէթլէրի օլմաըն, վէ տէ պիւլ էսքի խաս էրմէնեան միլլէթինին իւզէրինտէն պու գիւլ գալըպ, ամէյէ աշիքաթ օլուպ, թագաթիլաթ պիւլգիմ օլմայըպ Գաթօլիկլէրին օլտուղու ամմէյէ ալեհա՛ օլտուլ, վէ իլլա պու միսիլի ասիլէրի վէ միւլսիտլէրի ասլա գապուլ էթմէյիկ, վէ կէճէ կիւնտիւլ տէվլէթի ալիլէյէ միլլէթճէ տոււածըլը էֆէնտիմ. եւն. եւն. ինչ որ տահա պէտք էր նէ ասոնց նման խօսքեր ըսել տուին աս մարդուս բերնովը:

Ամիրայք ալ ուր որ պէտք էր նէ այսպէս հասկուցուցին, մէկ թարաֆէն կաշար մէկալ կողմէն բերնով թագաւորին մինչեւ յետին այլազգին, ու սկսաւ բոլոր տէրութիւնը ծուռ աչքով նայելու կաթողիկներու վրայ:

Հիմա ըսես պիտոր ինծի. Յովսէփ Միկաւեան դու արդեօ՞ք քովերնին մի՞ էիր քի տեղն ի տեղը գիտես կոր. չէ բայց կընամ ըսել որ գրածս փէք քիչ է տեսածիս ու լրածիս նայելով կէրէ խիստ շատ է եղածը, եւ մընչեւ անանկ չըլլայ նէ այսպէս ալ չէր ըլլար, կէրէ ոչ հին օրէնքին եւ ոչ նոր օրէնքին ժամանակը անխնայ այսպէս բան եւղած չէր, վերջապէս աս խօսքերս ու շարունակեմ տեսածնիս որ կարթալովդ սանքի չես տեսած նէ իմանաս եւ հախ ալ տաս ինծի:

Բէյիկ էֆ.ն հասկըցուց դրան մեծերուն եւն. վէզիլին եւն. ան ալ ներս արքային թէհլիզով ու բերնով հասկըցուց, ինչպէս ըսի առաջ որ արքային մօտ եղած մարդ սըրքեաթիպին էր, ան մարդս որ շինուած էր, խօլացուլթեամբ տեղն ի տեղը հասկըցին:

Աս սըրքեաթիպի ըսած մարդս մեր օրը կէօքսիւլիլիւ օճախին ծուռ կտակներէն էր որ է «պօտանճի» պզտիկ կէնճ ըլլալով ուրբաթ օրերը խահվէճիլի եազճուլթին կընէր կնկոց կողմը, ըսբոսանայ տեղ ըլլալով եւ շատ անգամ ալ մեկի սեւ ջուր բերելով պախշի պիլէ տուեր ենք, թագաւորը կէօքսիւլիլիւ քէօշիւ գալով կը տեսնայ

կը հաւնի, յետոյ բերել տուաւ իւր նաւը դրաւ, քիչ ժամանակէն խալըխճութիւն ըրաւ յետոյ թէպէտ իւր հասէքի ըրաւ, քիչ ժամանակէն խաւ օտան դրաւ, անկէց իրեն մապէյնճիներուն կարգը մտաւ, յետոյ սըրքեաթիպի ըրաւ, ինչպէս մարդ ըլլաւ գնա՝ մտածէ:

Նախ եւ առաջին բանարկուն Պէղճեան խաւէզ ցարութիւն էր որ փողերանոցին ու ճէպը հիւմայունին ստակ բռնողը ըլլալով հինուցմէ ինկիւրցոց ամիրայից վրայ իր սիրտը ոխ ունէր, բայց ժամանակ կը նայէր որ ցարութիւնը ընէր, ահա ժամանակը ըսելով իրեն սրտի նախանձութեամբը սկսաւ ցարութիւն ընել ամէն օր ներս երթալովը սըր քեաթիպին ինչպէս օր պէտք էր նէ հասկըցուցեր էր, ան ալ թագաւորին խանտըմիշ ըրաւ, դրան մեծերն ալ շինած էր, եւ խուսուր մեծերն ալ կը վախնային Պէղճեանէն, անոր համար որ մարդս ինչ որ ըսէր կ'ընէին. չէ չէր ըլլար. եւ աս ճամբով ամէն թագիպէ թագաւորին ականջը լեցուցին, ինչ որ կըսէին ներսէն տէրութեան դուռը հրաման կուգար որ թեզով ըլլայ, անմիջապէս կ'ընէին:

ՀԱՅ. ԲՆ.

ԼԻՎՈՒՆՈՅԻ ՀԱՅ. ԿԱԹՈՂ. ԵԿԵԼԵՑԻՈՅՆ
Ե Ր Կ Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ը
(Շար.)

Տօնախմբութեան օրը, 10 Մայիս, Հայրապետական ծէսերը հայկական արարողութեամբ կատարելու համար, Կարգադիր Յանձնաժողովը նախաձեռնութիւն ունեցած էր Հոռոմէն հրաւիրելու զԱրհի. Պետրոս Արք. Գոյունեան, որ յօժարակամ յանձն առած էր այս ազնիւ հրաւերը, եւ Ս. Քահանայապետէն խնդրած եւ ընդունած էր, այսու առթիւ, լիակատար ներդրութեան շնորհ. բաց աստի, Նորին Սրբութիւնը առանձինն կոնդակաւ շնորհած էր նաեւ նոյն Արքեպիսկոպոսին իշխանութիւն՝ տալու ի Լիվոնոյ, Քահանայապետական Օրհնութիւնը՝ Արք Արհի. Գոյունեան Պ. Արք. կը հասնէր ի Լիվոնոյ՝ չաբաթ օր, 9 Մայիս յետ միջօրէի՝ Չինք դիմաւորելու համար կայարան գացած էին բազմաթիւ անձինք, յորս էին, ի մէջ այլոց, թեմական Արհ. Եպիսկոպոսը, Մօնս. Բէրա, Տգթ. Ատամի, և այլն թեմական Եպս. քաւոյնականեց Նորին Արհիա-

պատուութիւնը, ցորչափ մնաց ի Լիվոնոյ: Ընկերացած էին Հոռոմէն՝ Լեոնեան վարժարանին Մեծաւոր Գեր. Մոմճեան վարդապետ և այլ նորընծայ քահանայք և սանուհք: Նոյն երեկայ հայկական ծէսով ու երգեցողութեամբ կատարուեցաւ երեկոյեան ժամերգութիւնը և Ս. Հաղորդութեան Օրհնութիւնը:

Տօնախմբութեան օրը, Կիրակի առաւօտ, ժամը յին թիւ. պատարագ մատոյց և Ս. Հաղորդութիւն բաշխեց Արհի. վիճակաւոր Եպիսկոպոսն ճիանի և ազգեցիկ յորդորակ մըն ալ խօսեցաւ. Իսկ ժամը 10ին սկսաւ հայածէս Հայրապետական Չայնաւոր Պատարագը, Եկեղեցին խուռնընթաց բազմութեամբ լեցուած էր: Մասնաւոր աթոռի վրայ բաղմած՝ ներկայ էր թեմական Եպիսկոպոսը: Ակնապիշ կը նայէր և կ'ունկդրէր հաւատացեալ ժողովուրդը այն վեհ արարողութեան ու երգերուն. արարողութեան, որ երբ կարգաւորութեամբ կատարուի, չունի իր նմանը որ և է ազգի մէջ, եւ երգեր, որոնք երբ քաջ եղանակովին, իրենց արեւելեան մեղամաղձիկ շեշտերով կը յուզեն սրտի խորերը: Արհի. Գոյունեան Պ. Արք-եպիսկոպոս, Չայնաւորի պահուն, Հայրապետական զգեստուք զգեստաւորեալ, շատ գեղեցիկ և յիշատակելի ճառ մը խօսեցաւ, Հայոց մէջ Կաթողիկէ հաւատքին անցեալին ու ներկային վրայ. յիշեց ազգիս ուղղափառ կրօնասիրութեան փառազարդ դրուագները, մեծ և հրաշալի դարձը, Հայրապետին և թագաւորին ի Հոռոմ ուղեւորութիւնը, ապա ոսկեղարն եւ ուղղահաւատ Հայրապետները՝ ողբաց նաեւ չերձուածը և նսեմացած դարերը, ներկայ պարադաներն ալ յիշելով, կարեւոր հետեւութիւններ եզրակացուց, անողոք տրամաբանութեամբ իրաց, թէ, ինչպէս անհատը, նոյնպէս և ազգիւրը չեն կրնար փրկուիլ եթէ ոչ առաջնորդութեամբ միակ անսխալ Հովուապետէն զոր Քրիստոս կարգեց իր ամբողջ հօտն արածելու, յանձին Ս. Պետրոսի և անոր Յաջորդաց՝ Ս. Քահանայապետացն Հոռոմայ, որուն իր որդիական մեծարանքն ու հպատակութիւնը մատոյց Ս. Գրիգոր Լուսա-

կարի աւելի բազմաթիւ հոգիներու հաղորդուելու իրեն միացուց հաւատարիմ դուժակեցներ, որոնք պիտի ըլլային իր եռանդին ժառանգորդները, իր կարգին աւանդութիւնները շարունակելով և իր զոհողութեան հոգով ապրելով: «Մշտնջենաւոր կուսութեամբ իր մարմինը՝ Աստուծոյ զոհելով՝ փառաւորապէս յաղթահարելէ յետոյ, յաղթած ըլլալով աշխարհի իր հիւանդի խնարհութեամբ, և սատանային շարարուեստ մեքենայութեանց՝ ամենէն դիւցազնական առաքինութիւններով. դեռ աւելի բարձր կատարելութեան մը բաղձալով և իր սեռէն գերիվերոյ հոգւոյ շարժութիւն մը ցոյց տալով՝ գոտեւորեց իր մէջքը արիւթեամբ, ամրապնդեց իր բազուկը և կազմեց բանակ մը քաջերու որ, հոգեւոր զէնքեր ձեռքերին, պիտի պատերազմէին զօրութեանց Աստուծոյ, Տիրոջ տանը համար, ահա օրէնքին եւ պատուիրաններուն պաշտպանութեան համար» (Կոնգակ սրբացուցման)

Մղիայի կրկին ողւա՛ղ լցուած և, Աստուծոյ կամքով, որոշեց, ձեր ուշիւ մէկ նախնին Յովհաննէս Խաչեանի հետ համախորհուրդ, նախնական խիստ կանոնապահութեան դարձնել կարմեղեան նշանաւոր կարգը: Այս բարենորոգումը՝ մեծ և մանաւանդ շատ դժուարաւ կատարուելիք ձեռնարկ մըն էր, բայց սակայն, ամէն մարդ գիտէ որ ինքը ի գլուխ հանեց զայս՝ անհաւատալի յաջողութեամբ և արագութեամբ: Անխնայ թերեզրիան կրցաւ ուրեմն տեսնել այն ատեն իր յորդեանդ գործունէութեան արդեւնքները. որովհետեւ բազմաթիւ մարդիկ Աստուծոյ ծառայութեան պարագիւր համար աշխարհի աղմուկներէն հեռանալով, ընդգրկեցին այսօրինակ կեանքը որ թէեւ խիստ է բայց երկնային մտածումներու քաղցրութիւններովն ամուրումն է, և կարմեղոսի և թերալիտի ճգնաւորներուն աւանդութիւնները վերստին կենդանացուցին: Աւելցնենք թէ այս կրօնաւորները հայեցողութեան կը ստանային լոյսեր որոնք իրենց կ'օգնէին յաւիտեական կեանքը ծառայելու, և զորոնք կը հաղորդէին ռարիւ հաւատացեալներու, թէ՛ իրենց պաշտօնին սրբազան գործերուն մէջ և թէ ապաշխարութեան և մտածականի առաքելական հոգիով որ թերեզրիտի զարթոնցած կարմեղեան կարգին ոգին է:

Կարմեղեան վանքին կեանքը

Արդէն շատ ատենէ ի վեր գիտեմք, սիրելի՛ Որդեակք, որ դուք ոչ միայն ձեր նախորդներուն բարձրութեան վրայ կեցած էք, այլ և թերեզրիտի հոգին պահած էք անաղարտ. կարգին հետ երկար ստորինքէ ի վեր մեր սենեցած բարեկամական և մտերմական յարաբերութիւնները, թոյլ կու տան մեզի այսպէս խօսիլ: Այսօր, երբ այսքան բարեպատեհ առիթ մը կը ներկայանայ, Մեզի յատկապէս հաճելի է ցոյց տալ ամենուն և հրապարակաւ այն մեծ լուսակամութիւնը զոր ունինք Մենք այսքան նշանա-

ւոր Մօր մը ուստրերուն և դուստրերուն եկամտամբ: Եւ ստուգիւ եթէ կարելի չէ ըստ արժանւոյն շնորհաւորել երջանկութեանը այս մայրապետներուն որ Կարմեղեան կոչումը ունեցեր են. և խաշին մերկութիւնը աշխարհի հարստութիւններէն և պատիւներէն նախամեծար համարելով քաշուած են սուրբ առանձնութեան մը մէջ, որպէս զի հոն զոհուին ապաշխարութեան սեղանին վրայ, սիրոյ սպասիչ բոցով, իբրեւ Աստուծոյ հաճոյական պատարագներ, մուցուած աշխարհէ որուն համար սակայն գրչեր ցորեկ կը միջնորդեն. արդարեւ նուաճ գովութեան արժանի չեն այն կրօնաւորները որ թէեւ սատուածային իրերու հայեցողութեան նուիրած են ինքզինքնին բայց, բոլոր ժամանակնի տեսով չապուելով, գործելու ալ միջոց կ'ունենան, և գիտեն, արդար չափով և կատարեալ կարգապահութեամբ. միացնել հայեցողական կեանքը՝ գործնական կեանքին, շանալով ստանալ իրենց խրճիթներուն մէջ բոլոր բարձր առաքինութիւնները, որպէս զի յետոյ երթան ծառային դուռը Յիսուոսի Բերստոսի անուշ ըսլը: Ասոր համար, սիրելի Որդեակք, ձեր կարգին սովորութեան, և ձեր կրօնաւոր Հայրերուն կարգադրութեանց համեմատ, դուք ոչ միայն պիտի պահէք այս հայեցողական և գործնական կեանքի կրկին հրահանգը, այլեւ պիտի ջանաք զայն զարգացնելու և անոր մէջ գերազանց հանդիսանալու: Որովհետեւ եթէ Եկեղեցին, անցեալին մէջ, պէտք ունեցաւ այս կրկին և սրբազան պաշտօնին արդեւագործ օժանդակութեան, հիմայ ամէն ատեն աւելի պէտք ունի բարձրագոյն արժանիքի սէր մարդոց, որոնք գերազանցօրէն օժտուած ըլլան այս կրկին կեանքով, այսինքն մէկ կողմէն սերտեւ միացած ըլլան Աստուծոյ հետ, և մըս կողմէն, խնդրակալութեան հոգիներու նուիրումը ըլլան: այնպէս ըլլան վերջապէս, ինչպէս կը խնդրէր Աստուծոյ թերեզրիտ, իրենց Մայրը:

ՆԱԲՈԼԵՈՒՄԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

ՅԻՍՈՒՄԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

(Պերդան զօրավարին յիշատակագրեմէն բաղուած)

... Ստոյգ է որ Բերստոս մեզի կարգ մը հաւատալիք Ուրհուրդներ կ'առաջարկէ: Տիրաբար կը հրամայէ անոնց հաւատալ, և հաւատալու իբրեւ պատճառ՝ մի միայն սա սոսկ կալի խօսքը մէջտեղ կը բերէ. Սա Աստուած եմ:

Անշուշտ նաւատք պէտք է այս նախադասութեան համար, որմէ կը բխին մնա-

ցածրերը ամբողջովին։ Բայց անգամ մը որ Քրիստոսի Աստուածութեան հանգամանքը ընդունուի, քրիստոնէական վարդապետութիւնը կը ներկայանայ զրահաշիւի ճշգրտութեամբ և պայծառութեամբ։ Եւ անոր մէջ երեւան կու գայ պիտութեան մը հիսնալի յօդակցութիւնն ու միութիւնը։— Այս վարդապետութիւնը, Հին Կտակարանին կաթնած, ամենալաւ կերպով կը բացատրէ աշխարհի աւանդութիւնները։ զանոնք կը լուսաբանէ, և միւս հաւատալիքները անոնց սերտիւ կը միանան շղթայի մը ծայրայար օղակներուն պէս։ Քրիստոսի գոյութիւնը ծայրէ ծայր համակ խորհրդաւոր հիւստեածք մըն է, կ'ընդունին։ Բայց այս խորհուրդը կը պատասխանէ զգուարութիւններու որ ամէն գոյութիւններու մէջ կը գտնուին։ Մերժէ՝ զայն, աշխարհ հանելուկ մըն է։ Ընդունէ՝ զայն մարդուն պատմութեան հիսնալի լուծում մը, կ'ունենան։

Քրիստոնէութիւնը ամէն իմաստասէրներու և ամէն կրօններու վրայ առաւելութիւն մը ունի։ Քրիստոնէաները իրերու բնութեան մասին անձնախաբ չեն ըլլար։ Ոչ ոք կրնայ անոնց երեսը զարնել նրբաբանութիւնը կամ շատախօսութիւնը գաղափարապաշտներու, որոնք կարծեցին լուծել աստուածաբանական հարցերու մեծ հանելուկը՝ այս մեծ նիւթերուն վրայ սնտոի ճառեր գրելով։ Անգլիկաներ, որոնց յիմարութիւնը կը նմանի անմոռութեան աղու մը, որ կ'ուզէ ձեռքով երկինքի դպչիլ կամ լուսինը կը խնդրէ սնով խաղալու կամ հետաքրքրութիւնը յագեցնելու համար։

Քրիստոնէութիւնը պարզութեամբ մը կ'ըսէ։ Ոչ ոք չեսաւ զԱստուած եթէ ոչ Աստուած։— Աստուած յայտնեց իր ինչ ըլլալը։ Իր յայտնութիւնը խորհուրդ մըն է զոր բանավարութիւն ու միտք չեն կրնար ըմբռնել։ Բայց քանի որ Աստուած խօսած է, հարկ է հաւատալ իր խօսքին։ ասիկայ առողջ մտքի գործ է։

Աւետարանը ունի թաքուն ուժ մը, չեմ գիտեր ինչ հզօր բան մը, ջերմութիւն մը, որ իմացականութեան վրայ կ'ազդէ և սիրտը

կը հմայէ։ զայն խոկալով կը զգայ մարդ ինչ որ կը զգայ երկինքը գիտելով։ Աւետարանը գիրք մը չէ, կենսաւոր էակ մըն է՝ ճոխացած պորձունէութեամբ մը, զօրութեամբ մը որ իր ծաւալման ընդգիմացողները կ'ընկճէ կը նուաճէ։ Ահա՛ սեղանիս վրան է, այս պոհար գիրքը (կայսրը յարգանքով կը հպիւնոր)։ չեմ դադրիր զայս կարդալէ եւ ամէն օր միեւնոյն հաճոյքով կը կարդամ։

Քրիստոս երբէք չի փոխուիր, իր վարդապետութեան մէջ չ'երկմար։ Իր ամենափոքր մէկ իօսքն իսկ ունի պարզութեան և խորութեան կնիք մը, որ կը գրաւէ տգէտն ու գիտունը, բաւական է որ անոր ուշադիր ըլլան։

Ուրիշ և ոչ տեղ մը կը գտնուի այն շարքը գեղեցիկ գաղափարներու, բարոյական, ընտիր սկզբունքներու, որոնք յառաջ կը բերեն մեր հոգւոյն մէջ այն զգացումը զոր կ'ունենանք երբ ամառուան աղուոր գիշեր մը կը դիտենք երկնից աստղազարդ, ընդարձակածաւալ կամարը։

Այս ընթերցումը ոչ միայն կը զրաւէ մեր միտքը այլ նաև անոր կը տիրէ։ աս գիրքով հոգին մոլորելու վտանգին չ'ենթարկուիր երբէք։

Աւետարանը մեր մաքին տիրանալէն վերջը մեր սիրտն ալ կը յափշտակէ։ Աստուած իսկ մեր բարեկամն է, մեր հայրն է, և իրօք մեր Աստուածը։ Մայր մը իր դիեցուցած զաւակին աւելի հոգ չի տանիր։ Հոգին՝ Աւետարանին գեղեցկութենէն հրապուրուած յանկուցուած այլ ևս ինք իրեն աէրը չէ։ Աստուած բոլորովին իր իշխանութեան աակ կառնու զայն, անոր մտածումները և կարողութիւնները կ'ուզէ։ ան իրենն է։

Ինչ ասպոյցոյ Քրիստոսի աստուածութեան։ Այսքան բացարձակ իշխանութեամբ անիկայ մէկ նպատակ միայն ունի, անհատներու հոգեկան բարւոքումը, իզճի մաքրութիւնը, ճշմարտին յարումը, հոգւոյն սրբութիւնը։

Վերջապէս, և ասիկայ իմ վերջին փաստս է, երկնից մէջ Աստուած չկայ, եթէ մարդ

մը կրցեր է յղանալ և գործադրել կատարեալ յաջողութեամբ՝ Աստուծոյ անունը յափշտակելով՝ գերագոյն պաշտամունքը իրեն շորթելու վիթխարի ծրագիրը։ Յիսուս միայն համարձակեր է այս բանս ընելու։ Ա՛յն միայն որ բացայայտ կերպով ըսեր է. Սա Աստուած եմ, ինչ որ շատ տարբեր է սա խօսքէն։ Սա Աստուած մըն եմ, կամ ասկէ։ Աստուածներ կան։ Պատմութիւնը բնաւ չի յիշատակեր ուրիշ անհատ մը որ ինքզինքը այսպէս բացարձակ իմաստով Աստուած անուանած ըլլայ։ Դիցաբանութիւնն իսկ չի հաստատեր երբէք թէ Արամազդ եւ միւս աստուածները ինքզինքնին աստուածացուցիր են։ այս բանս իրենց կողմանէ պիտի ըլլար լրում հպարտութեան, եւ անհեթեթ հրէշութիւն մը, դանդաղանք մը։ Զանոնք աստուածացնողներն եղան հետագայ մարդիկ, առաջին բռնաւորներու ժողովները։ Ամէն մարդիկ միեւնոյն ցեղէ են, ուստի երբ Աղեքսանդր ինքզինքը Արամազդի որդի անուանեց, ամբողջ Յունաստան վրան խնդաց։ հռոմէական կայսերու աստուածացումն ալ հռոմայեցոց համար երբէք յուրջ բան մը չէ եղած։ Մուհամմէտ եւ Գոնիուկիոս ալ ներկայացիր են իբրեւ աստուածութեան գործակատարներ։ Նուա՛յի Նպերիա դիցուհին ալ, ուրիշ բան եղած չէ եթէ ոչ անձնաւորումը պուրակներու առաձնութեան մէջ առնուած ներշնչման։ Հնդկաստանի Բրահմա չաստուածն ալ հոգեբանական պիւտ մըն է։

(Շարունակելի)

ՕԹՕՄՕՄԻԼ ԹԱՊԻՐ ՕԼՈՒՆԱՆ ՏԻՎ

(Տեւամի)

Էօմրիւնիւն պու հաղին հիքեայէսինի նազլ էյլէտիքտէն սօնրա տիվ եինէ տէվամ իթտի։

— Մամաֆիյ, բէք տէ իֆրաթա վարտըրմամալը։ Պէնի գուլլանանլարըն գըսմը ազամընըն սաղլամ պիր պէլի օլուր, սարաւըպ սօլմազ։ Ֆագաթ պէնիմ ինթիյաճլարըմը տէֆ իտէպիլմէք իչլուն իտարէ եօլունու թուլմաղա մէճպուր տըրլար։

— Իտարէ եօլունու թուլմաղտա նէֆէնալըգ կէօրիւյօրսուն։

— Պէօյլէք ֆէնալըգ կէօրիւյօրում։ Սահիպէրիմ քէնտի քէյֆլէրինտէն պիր շէյ քէսէմէտիքլէրինտէն, սատագա վէ խայրաթ կիպի վազիֆէլէրինտէն քէսէրլէր... Ահ, կէօրտիւքլէրիմի, իշիթտիքլէրիմի պիլմիշ օլսայտըն...

— Բէճա իտէրիմ, սէօյլէյին։

— Վագթըլա ֆուպարանըն քիրասը վէրիլիրտի... քէսիլաի, վագթըլա քիւչիւք ալիլէլէրէ պիրէր համի պուլլընըրտ... գալմասը։ Վագթըլա Սէն Վէնսան տը Բօլ գօնֆէրանսլարը, սահիպսիզ չօճուզլար, գաթօլիք մէքթէպլէր, ֆագըր քիլիսալար... իչին երիզ ֆրանսլըգ պիրէր պանքնօթ վէրիլիրտի... պու կիւն անճագ օնար ֆրանգ վէրիլյօր վէ «պու կիւն հէր շէյ պահալը տըր, պուլտան ֆագլա վէրէմէյիզ» եօլընտա պէյանը իթիզար իտիլյօր, վէ զարիպի օ տըր քի պու էֆէնալլէր տէտիքլէրինէ հէր քէս ինանըյօր զանն իտիյօրլար... Պիւթիւն սէնէ զարֆընտա քէնտիլէրտէն սատագա իսթէյնլէրէ ճէվասլը րէտտ վէրիլյօրլար... Պիր վագթը գառալարտա, սէնէսինէ կէօրէ, սէքիզ, օն, օնպէչ պին ֆրանք պիր բարա թէսարրուֆ իպիլիրտի... պու թէսարրուֆլար գըսմէն տահա զիյատէ գազանապիլմէք վէ գըսմէն տէ խայրաթ վէ միւպէրրաթա սարֆ իտիլիրլէրտի... Պու կիւն շպէտ էօյլէ պիր թէսարրուֆ մէվճուտ օլսա պիլէ, օ տա պանա կէրէք տիր... անըմ... Վէ մաստամ քի պէնիմ իշթիհամ բէք պէօյլէք տիր, պիր կիւնտէ երիզ այիլէ էքմէյինի եէրիմ, արապալըղըմ (garage) պիր չօգ ֆամիլեա քիրասընը եուլթար... թամիրաթըմ նիչէ նիչէ խասթէլէրին տօգթօրընա վէրիլէպիլմէք բարայը... ետղըմ տա օնլարըն իլանընը թիւքէտիր...»

«Բէք չօգ այիլէլէր իչինտէ խայրաթա թալսաիս իտիլմիշ օլան պիւտճէլի մահվ իթտիմ պիլիլիրտիմ...»

* *

Տիվ պիր գաչ տագիգա սէօզիւնիւ քէստիքտէն սօնրա, մուխաթապը քէնտիսինէ շէօյլէ պիր սիւալտէ պուլլունտու։

— Օ տէյիլ ամիս, հիշ օլմազսա վազըթ
գազանտըրըրմըն :

— Վազըթ մը, Սայիր շէյլէրի եէտիյիմ
կիպի սահիպլէրիմին վազըթընը տա եէրիմ :

— Եօգ ճանըմ :

— Շիմտի անլարսըն, Պէնի տօգթօրլար
վէ թիւճճարլար կիպի, Փայիտէլի շէյլէրէ
գուլլանմըշ օլսալար, շիւպհէ իսթէմէզ քի
վազըթ գազանտըրըրմըն... Հալպու քի
պանա մալիք օլանլար սիւրաթլէ սիւրմէք
չօգ մէսաֆէ գաթ իթմէք տիվանէլիյինէ տիւ-
շէրլէր : Սապահլարն գալպտըղընտա մատամ
«նէրէյէ կիտէճէյիզ» տէյէ սօրար, էֆէնտի
տէ Իգպուլա, Վաննա, Լա Բօշէլէ եա Քաէ-
նէ վէ հախօտ Բարիգէ կիտէրիզ, ճէվազընը
վէրիւր : Հէման եօլա ըէվան օլուրլար :

«Փաթիլէն էվլէրինտէ պուլընմազլար :

«Էվլէլլէրի մատամըն վազըթը օլուրտը,
Փուգարա իչին քրօշէ եարարտը, եէթիմ չօ-
ճուգլար իչին Ֆիստան տիքէրտի, պէօյիւք
սալօնուռտա Մնուհէ աղաճը թէրթիպ իտէր
իտի, խասթալարըն գիյարէթինէ կիտէրտի.
պիր իքի քիւշիւք չօճուղա քրիստոնէական
էօյրէտիրտի... շիմտի պուլլարտան էսէր
պիլէ գալմամըշ տըր... մատամըն վազըթը
եօգ. շիմտի օնուռն պիւթիւն վազըթը պէնիլէ
կէշիյօր, գօշույօր, կիտիյօր, կէլիյօր...»

«Ահ, վազըթ, վազըթ, պանա տա վա-
զըթ լազըմ տըր : Պէն հէր քէսին վազըթընը
ալարազ քէնտիմ պէօյիւյօրըմ : Պէնիմ սա-
հիպլէրիմէ վազըթ գազանտըրապիլմէքլիյիմ
իչին, էվլէլ էմլրտէ վազըթլարընը պանա
եէտիրմէլի տիրլէր :»

Մուխաթապ,

— Սէն բէք տէհշէթլիսին, տէր :

— Տէհշէթլի օլմուշ օլմասամ, պիր տիվ
օլմազտըմ :

Պու սըրատա տիվ սէսինի ալչալթտը վէ
իչիտիլմէմէք իչուռն հալաշճա,

— Քիւշիւք չօճուգլարտա եէմէղսէյտիմ,
պէն տիվ օլմազտըմ :

Մուխաթապ տէհշէթլինտէն թիտրէտի վէ,

— Նէ տէմէք իսթէյօրսըն, անլաթ պա-
զալըմ, տէտի :

— Պիւլէրճէ չօճուգ կէմիշի... Պրսն-

սանըն պիր ուճընտան օ պիր ուճընտա գատար
հէր վազըթ իչիթտիյիմ «օթօմօպիլի օլանըն
չօճուգը օլմամայը... եա օթօյը սաթմայը
վէ հախօտ... օթօմօպիլտէ անճադ իքի եէր
վար տըր...» Սէօզլէրի տիր :

Մուխաթապ գօրգու վէ հիճապընտան
զըր գըրմըզը քէսիլէրէք :

— Սո'ւս օլ, անլատըմ անլաթմազ իս-
թէտիյին մէլանէթի :

* *

Իսթէրվիու եաբան քիմսէ տիվտէն այ-
ըլմազտան էվլէլ պիր գաթի նէթիճէյէ
տէսթրէն օլմազ իչիւն օնա սօրար,

— Սէնի թէպրիք մի եօգսա թէլինմի
իթմէլի :

— Նէ թէպրիք վէ նէ տէ լանէթ, Պէնի
գուլլանմայը պիլմէլի :

«Պանա բէրէսթիշ իթմէք իւզրէ պէնի
ալմըշ օլանլար պէնիմ էսիրլէրիմ տիր պէն
տէ օնլարըն ճէպպարըլըմ :

«Քէնտիլէրէ խըտմէթ իթմէքլիյիմ իչին
պէնի ալանլար պէնէմ սահիպլէրիմ տիրլէր
վէ իսթէտիլէրի կիպի պէնի էյիպ պիւք-
պիլլիլէր :

«Իլհագիգա պէնիմ եիւզիւմտէն խայ-
րաթ վէ միւպէրրաթը, Փուգարա վէ սա-
տազայը ուռուտանլար վարտըր, Փազաթ
պէնիմ վասիթամլա խասթախանէլէրէ, քի-
լիսէ վէ մանասթըրլարա, ըուհանի մէճլիւ-
լէրէ, խայր ամէլլէրէ գօշանլար տա վար
տըր :

Պիր թագըմ քիմսէլէր պէնի սըրֆ քէյֆ
ու միգաճլարընա խըտմէթ իթտիրիլէր : Պու-
նուռնա պէրապէր պէնի մէնֆաաթլարընա
խատիմ իտէն ագիլլէրտէ եօգ տէյիլ տիր :

«Պաշգա հէր շէյ կիպի, պէնտէ, պէնտէն
ալչագտա պուլընանլարըն հաքիմիյիմ, Փա-
զաթ ըուհլարը պէնիմ ֆէվգիմտէ օլանլա-
ընտա հիւքիւմէթինէ թապիյիմ :

«Պէն էյի պիր խըտմէթ քեար լաքին ֆէ-
նա տա պիր էֆէնտիյիմ» :

* *

Պու սէօզ իւզէրինէ եէկաիկէրինտէն այ-
ըլտըլար :

Օթմոսպիլ տէնիլէն պու տիվ եուվար-
լանըպ կիթմէյէ հազըրլանմագտա իքէն, ին-
թէրվիու եաբան քիմսէ քէնաի ֆիքրինտէ
չէօյլէ տիւշիւնիւյօր վէ մուհաքէմէ իտի-
յօրտը:

— Անլատըղըմա կէօրէ պու տիվէ գուր-
պան օլանլար, գուրպան օլմայը իսթէյէնլէր
տիր... ֆագաթ պու կիպի պիր արզուտա
պուլունան նէ՛ գատար տիվանէլէր վար
տըր...

Ա.Զ.Դ.

Արձագանցի պատ. բաժանորդներէն
չատերը ստէպ կը խնդրեն որ կրկին ան-
գամ ղրկուին իրենց չատացած թիւերը:
Թերթիս տնօրէնութիւնը նկատելով որ
առաքումները միշտ կանոնաւորապէս տե-
ղի կ'ունենան, եւ ինք թիւերուն չհա-
նելուն պատասխանատու չի կրնար հա-
մարուիլ, եւ միանգամայն այսպիսի խն-
դրանքներու կատարման հետեւանքով
ծանր ծախքերու կ'ենթարկուի, պարտք
կը համարի ծանուցանել թէ այսուհե-
տեւ անոնք որ չատացուած թիւերը կը
փափաքին ունենալ, պէտք է որ թէ՛
նոյն թիւերուն գինը եւ թէ՛ անոնց ա-
ռաքման ծախքը վճարեն:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀՌՈՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՇԽԱՐՀ.— Նոր կար-
գինալներու ընտրութեան համար Կարգինալաթողովի
նիստերը սկսան մայիս 26ին:

Գաղտնի Կարգինալաթողովին մէջ որով կը կա-
տարուի այս նիստերուն բացումը, Ս. Քահանայապե-
տը կարեւոր բռնախօսութիւն մը ըրաւ:

*. Ամբողջ Կաթողիկէ աշխարհը մեծ պատ-
րաստութիւններ կը տեսնէ ըստ արժանւոյն կատա-
րելու Ս. Հաղորդութեան քանակահարկը Համա-
ժողովին հանգէսները, որ տեղի պիտի ունենան Լուբ-
տի մէջ յառաջիկայ Յուլիս 22—26:

ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԽԱՐԱՆ.— Մայիս
31ին, Տօն Հոգեգայտեան, Ս. Աստուածածին Աթո-
ռանիստ եկեղեցւոյն մէջ առաւուն ձայնաւոր պատա-
րագ մատոյց Գեր. Կղեմէս Վ. Աստուբեան, նոյն
եկեղեցւոյն Մեծաւորք. երգեցողութիւնը յաջողու-
թեամբ կատարեց ծանօթ երոժշտագէտ Գրիգոր
Մէհակերեանի կողմէ մարզուած դպրաց գաւառ, երե-
կային, ժամերգութեան յետոյ տեղի ունեցաւ Մայիս
ամսուան ջերմեանդութեան փակումը Ս. Աստուա-
ծածնի վրայ զեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ Կղեմէս
Վ. Աստուբեան, եւ ապա Թափորի հանուեցան
Ս. Աստուածածնի հրաշագործ պատկերը և Կենաց
Փայտին մատուցեց, պատկերը կը կրէր Արճի. Յով-
սէֆ Արքեպիսկոպոս Ռոքոսեան, Կ. Պատրիարքական
Փոխանորդը. իսկ մասուէքը՝ Արճի. Մատթէոս Եպիս-
կոպոս Սիպեան: Թափորին կը մասնակցէին քահանա-
ներ և ստուար թիւով հաւատացեալներ: Թափորէն
յետոյ տեղի ունեցաւ Ս. Հաղորդութեան օրհնու-
թիւնը և ապա ամբողջ ժողովուրդը մեծ ջերմեան-
դութեամբ համբարեց Ս. Աստուածածնի հրաշա-
գործ պատկերը:

— Նոյն օրը Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն
մէջ ձայնաւոր պատարագ մատոյց Արճի. Մատթէոս
Եպիսկոպոս Սիպեան: Քարոզեց Գեր. Յովսէֆ Վ.
Սարուխանեան Պատարագէն յետոյ Ս. Հաղորդու-
թեան օրհնութիւնը տեղի ունեցաւ Վիեննական
Միթարեանց Բանկալթիի վարժարանին երգիչ խում-
բին քառամայն եղանակով և դաշնակորանի նուա-
գակցութեամբ:

— Քաղկեդոնի Ս. Լևոն եկեղեցւոյն մէջ Մա-
յիսի վերջին երեք օրերը Քառասուն ժամուց ջերմե-
անդութիւնը կատարուեցաւ: Երեք օրերն ալ ժո-
ղովուրդը բարեպաշտութեամբ ներկայ գտնուեցաւ
եկեղեցական արարողութեանց: Առջի երկու օրերը
քարոզեց մեծ եռանդով Գեր. Յովսէֆ Վ. Փափագ-
եան նոյն եկեղեցւոյն ժողովրդապետը. իսկ երրորդ
օրը, Թուրքերէն լեզուով՝ Գեր. Յովհաննէս Վ. Նալ-
պանտեան որ ձայնաւոր պատարագ ևս մատոյց: Կի-
րակի օրը առաւուն կատարուեցաւ առաջին հաղոր-
դութեան սրտաշարժ հանդէսը. իրիկունը՝ ժամեր-
գութեանէն յետոյ Ս. Հաղորդութիւնը Թափորի հան-
ուեցաւ:

*. Մայիս 31ին Պոլիս հասաւ Գերայագիլի Յո-
վակիմ թ. Ծ. Վ. Թովմայեան, Երուսաղէմի և Պատ-
րիարքական փոխանորդը, որ մասնակցած էր Զմմու-
եան Միաբանութեան անդրանիկ ընդ հանուր ժողովին:

*. Յունիս 2ին Պոլիս հասաւ Գեր. Մելքոն
Վ. Թասպաղեան, Զմմուեան Միաբանութեանէն որ
Ամեն. Հոգեւոր Տիրոջ հրամանաւ Մերտինէն ելած է
Պարոկաստան առաքելութեան երթալու համար:

Յաւով որտի կը հրատարակենք հետեւեալ եր-
կու Պաշտօնական Գրութիւնները.

ՊԱՏՐ. ԿԱԹՈՂ. ՀԱՅՈՑ

Թիւ 7289

Կ. Պոլիս, Բերս 3 Յունիս 1914

Գերլ. Հ. Բարսեղ Ե. Վ. Զոտոյեան

Մեծ, Ժողովրդապետ Միջագիւղի

Միջագիւղ

Գերլարգելի Տէր,

Անպատմելի ցաւով ծանօթացանք Ձեր հոմակէն
որ անցեալ Կիրակի օր՝ Յիսուսի Ս. Սրտին ջերմեան.
դու թեան վրայ գրուած Մեր Պատրիարքական կոն-
գրակին պաշտօնական ընթերցումը բռնութեամբ խա-
փանուեր է Միջագիւղի մեր Ս. Գր. Լուս. եկեղեց-
ւոյն մէջ՝ Տոք. Ստեփան Միսքճեանի կողմանէ, որ
սրբաւորներն մէջ աղմկելով և ազդարարելով, խռովու-
թիւն հաներ է առաջի Սրբոյ Սեղանոյն և Ս. Հոգոր-
դութեան, և այսպէսով սրբապգծուեր է եկեղեցին, և
յառաջ եկած է ծանր գալթակցութիւն ի մէջ հա-
ւատացեալ ժողովրդեան տեղւոյն և հասարակու-
թեան Արդ. որովհետեւ այնորինակ ըմբոստ արարե-
ներով հոգեւոր իշխանութեան այսքան ծանրապէս
անարգելու և եկեղեցւոյ սրբապգծուելուն պա-
րագային՝ եկեղեցական կանոնք ծանր պատիժներ
օտոմաներ են, որոնց գլխաւորն է տեղական Արքեպի-
սկոս վատն մինք ալ մեր հոգեւոր պաշտաման մէջ
զանցաւու չգտնուելու համար, այս ծանր պարո-
գային մէջ և Մեր Կ. Պատրիարքական իշխանու-
թեամբ, և զօրութեամբ ներկայ Գրեյս Արքեպի-
սկոս կառնուք Օրթոքէօյի մեր Ս. Գր. Լուսաւորիչ ե-
կեղեցին, մինչեւ որ հաճոյ թուի մեզի, և կը հրա-
մայենք որ այս Արքեպիսկոս յառաջ բերած բոլոր
պատժական արգիւնքները անվճար ի գործ դրուին
Ձեր կողմանէ:

Իսկ այս արգիւնքներն ինչպէս գիտէք, կը հային
նախ յաստուածային պաշտամունս, որոնք կը պա-
հանջեն եկեղեցական պաշտօնէի մը մասնակցու-
թիւնը, որպիսի են՝ պատարագ, օրհնութիւնք, թա-
փոր և այլն հետեւապէս սոյն տեսակ պաշտամունք
չեն կրնար բնաւ կատարուիլ եկեղեցւոյդ մէջ, Ապա
Ս. Խորհրդոյ մատակարարութիւնը, Վ. օ. Ս. Հո-
գորդութեան, վերջին օծման, պատկի ևն. ևն. Նոյն-
պէս չի կրնար կատարուիլ թողման արարողութիւն
եկեղեցւոյ, ևն. Այս ամենք արգիւնք են ցորչափ
տեսէ վերոյիշեալ Արքեպիսկոս Բոլոր ժանրամասնու-
թիւնները գիտէք որ կը գտնուին Բարոյական Աստ-
ուածաբանութեան գրքերուն մէջ, ի կարեւոր գիւ-
ղածի՝ կրնաք գիմել Մեզ:

Յակամայս ստիպուած ըլլալով այս եկեղեցական
պատժական օրէնքը գործադրել, կը հայցենք յԱս-

տուծոյ որ զգաստութիւն շնորհէ ըմբոստին և հա-
մախհներուն, եթէ դժբախտաբար գտնուին, օգնա-
կանութեամբ ազօթից աշն անմեղ հաւատացելոյ,
որոնք իրենց չարժանացած այս պատիժը ժա-
մանակ մը համբերութեամբ տանելով, իրենց մոլոր-
եալ եղբարց վրայ Աստուծոյ գթութիւնը պիտի հը-
րաւիրեն:

Ի վերջոյ մաղթելով Ձեզ վերին օգնականու-
թիւնը, մնամք

Գերլ. Տեառնդ

Աղօթարար

† ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԳ. ԹԵՐԶԵԱՆ

Կ. Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ:

*

*

ՊԱՏՐ. ԿԱԹՈՂ. ՀԱՅՈՑ

Թիւ 7290

Կ. Պոլիս, Բերս 3 Յունիս 1914

Գերլ. Հ. Բարսեղ Ե. Վ. Զոտոյեան

Մեծ, Ժողովրդապետ Միջագիւղի

Միջագիւղ

Գերլարգելի Տէր,

Ինչպէս մեր այսօրուան Արքեպիսկոս գրով ծանու-
ցինք ձեզի, Տոք. Ստեփան Միսքճեան, որ տեղ-
ւոր եկեղեցւոյն թաղականի հանգամանքով շարու-
նակ արգելքներ կը յարուցանէ եկեղեցական պաշ-
տամանց. վերջին կիրակի օրն ալ եկեղեցւոյ մէջ ա-
ռաջի սուրբ Սեղանոյն և Սուրբ Հոգորդութեան ըմ-
բոսական աղմուկներ յարուցած, Յիսուսի Ս. Սրե-
տին վերաբերեալ մեր պատրիարքական կոնգրակին
ընթերցումը արգելած, որով և եկեղեցին սրբապգ-
ծուած և ժողովուրդը ծանրապէս գալթակցած է:
որդ այսպիսի ըմբոստական ծանր արարքներ կարելի
չըլլալով թողուլ առանց եկեղեցական զգաստացու-
ցիչ պատժի մը, ներկայ Գրութեամբ կը բանադրենք
յիշեալ Տոք. Ստեփան Միսքճեանը և բանադրե-
ալ կը հրատարակենք զայն և զրկեալ յամենայն
խորհրդոյ և պաշտամանց եկեղեցւոյ և կը հրամա-
նենք որ ի պաշտօնէ ծանուցանէք զայս իրեն և որոնց
որ անկ է:

Խնդրելով որ Աստուած իր առատ գթութեամբ,
զգաստութեան շնորհը պարգեւէ անոր կը մնանք սի-
րոյ հաւատեօք

Գերլ. Տեառնդ

Աղօթարար

† ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԳ. ԹԵՐԶԵԱՆ

Կ. Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ:

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Երեսփ.
Ժողովը Յունիս 1ին գումարուեցաւ. Վաւերացուե-
ցան քանի մը երեսփոխաններու ընտրական տեղեկա-
գրերը և նկատի չառնուեցան Աքեայի երեսփոխանին
դէմ տեղւոյն ժողովրդեան գանդատները: Գարսափի

երեսփոխան Ֆէրճատ պէյ առաջարկեց շնորհակալութիւն յայտնել օգնականորդ Սէյիմ եւ Փէմալ պէյերուն, որոնք յաջողած էին ի Պոլսէն Գաճիրէ երթալ Ուրիշ երեսփոխան մը յայտարարեց թէ Ժողովը պէտք չէ միայն խօսքով յայտնէ իր գնահատութիւնը, այլ պէտք է օգնական մը գնելով նուիրէ բանակին Այս երկու առաջարկները միաձայնութեամբ ընդունուեցան:

Ժողովն ապա անցաւ օրակարգին, որ էր քննութիւնն ալի օրինագծին, որ կը տրամադրէր պետական ճամբաներու կարգը դասել Տիգրանակերտ—Բաղէշ ճամբան եւ Կարին—Քղի ճամբուն ալի մասը, որ Կարնոյ նահանգին սահմաններէն մինչեւ Խարբերդ կ'երկարէր:

Հանր. շինութեանց նախարարութեան ներկայացուցիչը բացատրեց թէ երեսփ. Ժողովին ներկայացուած օրէնքին մէջ յիշատակեալ ճամբաները ռազմագիտական մեծ կարևորութիւն մը ունին, քանի որ արեւելեան նահանգներուն եւ մայրաքաղաքին միջև ռազմական հաղորդակցութիւնը պիտի ապահովեն: Երևութեան աշխատութիւնը արդէն սկսած են Տիգրանակերտի եւ Բաղէշի մէջ:

Օրինագիծը նշնութեամբ վաւերացուեցաւ: Նոյն պէս անփոփոխ կերպով ընդունուեցան Կարնոյ նահանգին մէջէն անցնող Կարին—Տիգր. ճամբան, ինչպէս նաև Էրալ—Սթրանճա—Պելկոտտ—Հատէմքէօյ—Միտիա եւ Սէրալ—Չէրքէզ եւ Մուրապը—Քարըշաբան ճամբաները պետական ճամբաներուն մէջ դասող երկու օրինագիծերը:

Յետոյ Ժողովն սկսաւ շարունակել արհեստից քաջալերութեան օրէնքին քննութիւնը: Առևտրական եւ երկրագործական նախարարն եւ նոյն նախարարութեան ճարտարարուեստից անօրէնը ներկայ էին: Գործարար երեսփոխան եւ առևտր. յանձնաժողովին անդեկարեր Ալի Հայտար պէյ ամփոփեց օրէնքին գլխաւոր արամադրութիւնները:

Բաւական վիճարանելէ յետոյ յօդուածն ընդունուեցաւ նշնութեամբ:

Պահ մը դադարէ ետք Ժողովը վերսկսաւ վեցերորդ յօդուածին քննութեան, որ կը վերաբերէր օրէնքին արամադրած ապահարկութիւններն ու առանձնաշնորհումներն օտար գործարանատէրներու համար ալ գործադրելի ընելու: Այս յօդուածին քննութիւնը յետաձգուեցաւ կառավարութեան պահանջով: Դրդ յօդուածը 15 տարի կ'որոշէ օրէնքին գործադրութեան տեսչութիւնը: Տրդ յօդուածը կը թուէ նախորդ յօդուածներուն յիշատակած պայմանները լրացնող գործանցներուն շնորհուելիք ապահարկութիւններն ու առանձնաշնորհումները:

Ժողովը յաջորդ նիստերու մէջ քննեց այլեւայլ առժամեայ օրէնքներ:

Ներքին գործոց նախարար Թալէադ պէյ, «Բաժիրի» տնօրէնին հետ տեսակցելով յայտարարեց թէ անդառնալի կերպով որոշած է կարելին ընել Թրակիոյ կացութիւնը բարելոքելու համար: Նախարարն ապա թուրքէի յարաբերութեանց վերայ խօսեցաւ եւ ըսաւ. — Ռումանիա այցելելէս շատ հաճելի ապահարկութիւն մը ունեցայ Յունաստանի հետ մեր յարաբերութեանց մասին, որ պէտք է անպատճառ բարելոքեն: Ռումանիոյ բարեկամական միջնորդութեան շնորհիւ, լուծուած մը պիտի գտնուի կղզիներուն խեղքին համար:

Ֆրանսական Գաճիր իր հրաժարականը ներկայացուց նախագահ Մ. Բուանդարէի:

Ապանիոյ խաւովութիւնները կը շարունակուին — Զրոյց կայ թէ ապստամբական շարժումին պետ Արիֆ Հիքմէթ ապանուեց է:

ՎՐԻՊԱԿՔ 149 ԹԻԻԼՆ

ՎՐԻՊԱԿՔ

Էջ 337 Ս. 2, Տ. 1 քաջարձակ եւ նոյն իսկ...

Ուղիղ քաջարձակ...

Վր. Էջ 338 Ս. 2, Տ. 23 աստուածայինութիւնը

Ուղ. աստուածայինութիւնը

Վր. Էջ 339 Ս. 1, Տ. 16 անպատուութիւն քաջ

Ուղ. ... համարած

Վր. Էջ 340 Ս. 1, Տ. 21 անվրէպ նամարութեան

Ուղ. ... ճշմարտութիւն

Վր. Էջ 340 Ս. 1, Տ. 21 աստուածային հարստութեան

Ուղ. ... հաստատութիւն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դէպքեր եւ սկզբունքներ	353
Յիսուս Քրիստոս	355
Հիմն վաւերացողքեր	357
Լիվոնոյի Հայ. Կաթող. եկեղեցւոյն երկհարկւումեակը	360
Եօթնեակ Քրիստոնէի	361
Նաբոլէոնի դատասանք	362
Օթոմայի ինքնիշխան	364
Տեղեկագրական	366

ԱՐՏՈՐԱՏԵՐ

ՅՈՎՀ. Մ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

ՏՆՕՐԵՆ-ԽՄԱԳՐԱՊԵՏ

ԳԵՈՐԳ Մ. Վ. ԹԵՐԶԻՊԱՆԵԱՆ

Տպարան Կ. Արապագանգ Զարաթաթի, Բերա, Պայրամ փողոց թիւ 5, Կ. Պոլիս

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .— Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ. արծ. վեցամսեայ՝ 20 .— մէկ թիւ՝ 1 դհկ. — Արսաւսն-
ման տար. Յր. 10. վեցամս. 5 .— Վճարմունք կանխիկ են .

ՀԱՍՑԷ .— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5. Պայրամ փողոց 5, 4 .
Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — 1. — Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2. — Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ո ե է
յօդուած: 3. — Կեդծանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել Խմբագրապետին:
4. — Ձեռագիրները եւ չեն դարձուիր: Յօդուածներու 5. —
ձեռագիրները պէտք է գրուած լլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6. — Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7. — Հաղորդի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոշմ ի միասին զրկել:

Տարր. Սկզբունք Բրիտտ. Վարդապետութեան. գին 2 դհկն.:
Տէր Կովստաս Բահանային վարքը. գին 5 դհկն.:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստմանայ-
նի ճոխ եւ ի վիճակի է որ ե իցէ տպագրական գործոց համար: Կը տպուին ամեն տե-
սակ ծանուցմունք, գիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, քարտեր, քարդ-ատրէաներ,
մահազգներ, եւն. եւն.: Գիները անմրցելի կերպով աժան են: Գեղեցկագիտական ճա-
շակի եւ տպագրական մաքրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյտ գոհ պիտի
մնան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital entièrement versé 150.000.000 de couronnes

Réserves: 49.000.000

SIÈGE CENTRAL:

Vienne I. Schottenring

SUCCURSALES:

EN AUTRICHE-HONGRIE: Agram, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Bruenn; Budapest, Budweis, Czernowitz, Drohobycz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jaegerndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prossnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Poelten, Stanislaw, Tarnopol, Tarnow, Teplitz, Teschen, Villach, Wr. Neustadt, Zwittau.

EN TURQUIE:

Constantinople et Smyrne.

SUCCURSALE DE CONSTANTINOPLE

Siège à Galata, Place du Pont de Karakenny

Agences à Stamboul, Péra et Scutari.

Le Wiener Bank-Werein fait toutes opérations de Banque et notamment :

Avances en Compte-Courant contre dépôt des titres, effets de commerce ou marchandises;

Escompte d'effets de commerce;

Achat et vente de change sur l'Etranger;

Emission de lettres de crédit et ouverture d'accreditifs simples et documentaires;

Paiements télégraphiques en Turquie et à l'Etranger;

Encaissement d'effets, de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages;

Exécution d'ordres de Bourse sur place et à l'Etranger;

Ouverture de Comptes-Chèques et de comptes-dépôts à intérêt;

Garde de titres, marchandises etc.

Achat de vente de monnaies diverses, matières précieuses, monnaies d'ornements;

Caisse d'Epargne à 3. $\frac{1}{2}$ % d'intérêt.

Location de coffre-fort (à Galata et à Stamboul).

UN BUREAU DE VOYAGE (Représentant des Chemins de fer de l'Etat Autrichien) est attaché à l'Agence de Péra et délivre des billets pour tout l'Univers. Les voyageurs y trouveront toutes facilités possibles et tous renseignements désirés.